

Український державний університет імені Михайла Драгоманова
Соціально-гуманітарний факультет
РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (СИЛАБУС)

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ПОЛІТИЧНОЇ НАУКИ
Освітньо-професійна програма «Політологія»

Галузь знань
С Соціальні науки,
журналістика, інформація та
міжнародні відносини
Спеціальність
С 2 «Політологія»
Освітній рівень
Доктор філософії

**Назва кафедри
та викладач /
викладачі**

Кафедра політичних наук
Викладач: **Волянюк Ольга Ярославівна**
Інформація про викладача: <https://scholar.google.com/citations?user=6k1N32MAAAJ&hl=uk>
E-mail: o.ya.volianyuk@udu.edu.ua

**I. Основна
мета/цілі
навчання**

Мета дисципліни – системне осмислення та рефлексивне розуміння розвитку політичної науки як самостійної галузі знань, критичний аналіз політичних категорій та поглиблене оволодіння сучасними концептуальними підходами, методами та аналітичними інструментами для проведення самостійних наукових досліджень політичних процесів, інститутів і явищ. Предмет орієнтований на політологічний та міждисциплінарний аналіз, концептуалізацію нових політичних реалій та розробку авторських наукових підходів до вивчення складних політичних феноменів та практичних політичних рекомендацій з урахуванням здобутків теорії та історії політології.

Завдання дисципліни:

- переосмислення об'єкта, предмета, принципів і методологічного інструментарію сучасної політичної науки, з урахуванням тематики власного дослідження, з акцентом на її міждисциплінарні зв'язки та еволюцію наукових парадигм і концептів;
- комплексний аналіз природи, легітимності, трансформаційних процесів та глобальних викликів політичної влади, з урахуванням новітніх досліджень у галузі політичної теорії;
- дослідження політологічних концепцій державності, їхньої еволюції та сучасних моделей інституційного розвитку в

контексті глобалізаційних і постколоніальних дискурсів;

- критичне осмислення категорії громадянського суспільства, його ролі у процесах демократизації, інституціоналізації соціальних рухів і впливу на політичні процеси;
- аналіз політичної системи як динамічної структури з акцентом на взаємодію формальних та неформальних інститутів, механізмів прийняття рішень і суспільної легітимації;
- дослідження різних типологій політичних режимів, їхньої трансформації у сучасних політичних умовах, гібридизацію, адаптацію до глобальних змін, безпекових викликів;
- вивчення процесів демократизації через призму порівняльного аналізу, з урахуванням історичних траєкторій, політичної культури, впливу міжнародного середовища, війни;
- ретроспективний і порівняльний аналіз розвитку політичної думки у різні історичні періоди, із залученням концепцій політичної філософії та сучасних інтерпретацій класичних теорій.

Курс покликаний до формування в аспірантів здатності до проведення самостійних теоретичних і емпіричних досліджень, критичного аналізу політичної реальності та інтеграції класичних і новітніх наукових підходів у власну дослідницьку стратегію.

**II. Місце
навчальної
дисципліни в
освітній програмі**

Навчальна дисципліна обов'язкова
Цикл дисциплін спеціальної підготовки
Шифр у навчальному плані: СП 01

**III. Обсяг
навчальної
дисципліни**

Форма навчання	Очна (денна/вечірня)	Заочна
Кількість кредитів	4	4
Загальна кількість годин	120	120
Лекційні заняття	12	4
Семінарські/практичні заняття	40	8
Самостійна робота	68	108

**IV. Короткий
зміст навчальної
дисципліни**

Модуль 1. Основи політичної науки: ретроспектива і сучасні виклики

- Тема 1. Повоєнна відбудова світу та напрямки утвердження політології: історія та сучасність
Тема 2. Політологія у закономірностях, методах і категоріях: наука та практика
Тема 3. Предметне поле політичної науки: (не)завершені теоретичні дискусії
Тема 4. Політологія в Україні: виклики становлення та сучасні можливості
Тема 5. Сутність політики: парадокси та тренди
Тема 6. Теорія політики та політична освіта: зв'язок, міждисциплінарність, ціннісний орієнтир
Тема 7. Традиційні та сучасні розділи політичної науки

Тема 8. Кратологія та державознавство: політико-владні відносини у центрі політологічного дослідження

Модуль 2. Розвиток політичної науки: теоретичні та емпіричні виклики

Тема 9. Політична компаративістика як напрям досліджень

Тема 10. Теоретико-методологічні аспекти розуміння демократії та громадянського суспільства

Тема 11. Проблеми модернізації, трансформації та демократизації у фокусі політології

Тема 12. Теорія індикаторів та індексів у політології: стратегія розбудови емпіричного знання

Тема 13. Ретроспективний підхід в політичній науці

Тема 14. Інституційний підхід в політичній науці: межі теорії

Тема 15. Системний аналіз політики та (поза)системні суб'єкти

Тема 16. Безпекові студії як складова сучасної політології

Тема 17. Науково-практичні заходи та публікаційні активності з політології: історія і сучасність

Тема 18. Вплив високих технологій на сучасну політологію і суспільно-політичний розвиток

Детальна інформація з навчальної дисципліни викладена на освітній платформі Moodle:

<https://dle.edu.edu.ua/mod/forum/view.php?f=1835>

V. Результати навчання

РН01. Мати передові концептуальні та методологічні знання з політичних наук та на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні останніх світових досягнень з відповідного напрямку, та отримання нових знань у сфері політичних наук та/або здійснення інновацій.

РН04. Формулювати проблеми, конструювати дизайн та використовувати кількісні та якісні методи під час проведення теоретичних та/або прикладних досліджень.

РН06. Критично аналізувати та узагальнювати результати власних досліджень і доробок інших дослідників у контексті всього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної наукової проблеми.

РН09. Глибоко розуміти загальні принципи та методи соціально-поведінкових наук, а також методологію наукових досліджень, застосовувати їх у власних дослідженнях у сфері політичних наук та у викладацькій практиці.

VI. Порядок та критерії оцінювання

Форми і методи поточного контролю

Поточний контроль	Тести, презентації самостійно опрацьованого матеріалу, дискусії щодо визначених проблем, робота над дослідницькими проектами, колаборативне навчання, доповіді (за вибором студента).
Підсумковий контроль	Усний екзамен з персональною дослідницькою траєкторією у 2 семестрі

Система оцінювання знань аспірантів з дисципліни включає поточний, модульний та підсумковий контроль знань. Поточний контроль здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, семінарських занять. Модульний контроль проводиться з урахуванням даних поточного контролю за відповідний модуль і має на меті оцінку результатів знань здобувача після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля. Підсумковий контроль проводиться у формі заліку чи іспиту, визначеного робочим навчальним планом у терміни, передбачені графіком навчального процесу. Підсумковий семестровий контроль – це підсумкове оцінювання навчальних досягнень здобувачів за семестр, що

визначає рівень загального розуміння логіки курсу, уміння синтезувати набуті знання, і передбачає перевірку оволодіння здобувачами програмним матеріалом навчальної дисципліни в цілому та сформованості відповідних знань, умінь, навичок і набутих компетентностей як результатів опанування навчального курсу.

На початку вивчення навчальної дисципліни здобувача повідомляють про наявність робочої навчальної програми (силабусу), про кількість змістових модулів, зміст, форми проведення контролю та критерії їх оцінювання. При поточному контролі оцінці підлягають: рівень знань, умінь і навичок аспірантів, продемонстрований у відповідях і виступах; активність при обговоренні питань; результати виконання завдань самостійної роботи тощо.

Семестровий екзамен – це форма підсумкового контролю рівня оволодіння здобувачем програми навчальної дисципліни за семестр, що проводиться як контрольний захід під час екзаменаційної сесії. При підсумковому семестровому контролі у формі екзамену підсумкова оцінка за опанування курсу визначається як сума результатів поточного та підсумкового оцінювання (екзамену). Зокрема, за виконання завдань поточного контролю здобувач може набрати 0-60 балів, за виконання завдань підсумкового контролю (екзамену) – 0-40 балів, так що максимальний загальний бал оцінювання складає 100 балів. Результати поточної успішності враховуються, якщо здобувач вищої освіти набрав 35 і більше балів, в іншому разі він не допускається до складання екзамену і має пройти повторне вивчення курсу.

Якщо навчальна дисципліна вивчається протягом 2-х і більше семестрів з підсумковим контролем у формі екзамену, то в підсумковій оцінці враховуються середній бал за результатами поточної успішності в усіх семестрах, в яких вивчалася навчальна дисципліна, та результати екзамену. Зокрема, успішність в усіх семестрах оцінюється від 0 до 100 балів.

Якщо здобувач вищої освіти не з'явився на екзамен або залік, у відомості обліку успішності навпроти його прізвища поряд з результатом поточної успішності в колонці «Оцінка за екзамен» робиться запис - «не з'явився». Якщо здобувач не з'явився з поважної причини, він складає підсумковий семестровий контроль викладачу в порядку, визначеному деканатом факультету/директоратом інституту.

Якщо за результатами підсумкового семестрового контролю здобувач одержав незадовільну оцінку, у нього виникає академічна заборгованість з цієї навчальної дисципліни, яку можна ліквідувати повторно склавши семестрову атестацію до початку наступного навчального семестру у визначені деканом факультету/директором інституту терміни. Повторне складання екзаменів допускається не більше двох разів з кожної навчальної дисципліни: перший раз викладачу, другий – комісії, яка створюється за розпорядженням декана факультету/директора інституту у складі: завідувача кафедри, викладача, який проводив заняття з цього освітнього компонента, та викладача освітнього компонента, який не проводив заняття в цій групі.

Якщо здобувач не погоджується з оцінкою підсумкової атестації, він може в день оголошення результатів подати в дирекцію/деканат апеляційну заяву. Наступного дня проводиться засідання апеляційної комісії. Про порядок складання екзаменів, перескладання і оскарження результатів див. Положення про організацію освітнього процесу в УДУ імені Михайла Драгоманова

Критерії оцінювання

Під час усних відповідей:

- повнота розкриття питання;
  - логіка викладення, культура мовлення;
  - впевненість, емоційність та аргументованість;
  -
-

використання основної та додаткової літератури (підручників, навчальних посібників, журналів, інших періодичних видань тощо); • аналітичні міркування, вміння робити порівняння, висновки.

Під час виконання письмових завдань:

- повнота розкриття питання; • цілісність, систематичність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки; • акуратність оформлення письмової роботи; • підготовка матеріалу за допомогою комп'ютерної техніки (комп'ютерних технологій), різних технічних засобів (плівок, слайдів, приладів, схем тощо).

Рівень відповідності критеріям

Творчий рівень (90 – 100 балів). Здобувач виконав програму навчальної дисципліни повністю, вільно володіє навчальним матеріалом, успішно і креативно розв'язує завдання різних видів складності, аргументовано висловлює свої думки, займається самоосвітою, може брати активну участь в наукових проєктах і конкурсах.

Високий рівень (80 – 89 балів). Здобувач виконав програму навчальної дисципліни в повному обсязі, володіє навчальним матеріалом у межах програми навчальної дисципліни, виконав завдання до кожної теми, проте у відповідях допускає деякі неточності.

Достатній рівень (70 – 79 балів). Здобувач виконав програму в повному обсязі, але нерівномірно володіє навчальним матеріалом, здатний його аналізувати, проте не може сформулювати висновки досить ґрунтовно.

Задовільний рівень (65 – 69 балів). Здобувач загалом виконав програму, але більшість тем засвоїв поверхово.

Низький рівень (60 – 64 балів). Здобувач засвоїв теми з навчальної дисципліни, але дуже поверхово, володіє навчальним матеріалом на елементарному рівні і фрагментарно, не може самостійно викласти зміст більшості питань курсу.

Незадовільний рівень:

35 – 59 балів з можливістю повторного складання. Здобувач частково виконав програму, не засвоїв більшості тем програми курсу, володіє елементарними знаннями з навчальної дисципліни, не вмє логічно, послідовно, грамотно висловлювати думку;

0 – 34 балів з обов'язковим повторним вивченням навчальної дисципліни. Здобувач не виконав більшості завдань програми, не володіє навчальним матеріалом.

VII. Політика курсу

Політика навчальної дисципліни ґрунтується на засадах академічної доброчесності та визначається системою вимог, які ставляться до здобувачів вищої освіти в УДУ імені Михайла Драгоманова.

Консультації проводяться за графіком консультацій кафедри. Про потребу в консультації здобувач повідомляє напередодні.

Обсяги, терміни і порядок відпрацювань: відпрацювати пропуски здобувач може в години консультацій; доскласти/перескласти завдання може протягом двох тижнів після пари, на якій воно мало бути зараховане; за доскладання й перескладання робіт (якщо здобувач не наводить поважних причин порушення вимог) оцінка за роботу може буде знижена.

Особливості оцінювання. Максимальні бали за виконання робіт здобувачами: тести – 10 балів; презентації самостійно опрацьованого матеріалу – 5 балів; участь у дискусії, обговоренні щодо визначених проблем – 5 балів; робота над індивідуальними дослідницькими проєктами, реферативні повідомлення – 8 балів; колаборативне навчання, підготовка та презентація спільного проєкту – 10 балів; доповіді (за вибором студента) – 8 балів; усний екзамен з персональною дослідницькою траєкторією – 40 балів.

VIII. Основні інформаційні ресурси

1. Адаптивні зміни політичного поля України в умовах війни : монографія / за ред. О. О. Рафальського, О. М. Майборода. Київ : ІПіЕнд ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2023. 672 с.
2. Алексєєнко І. Г. Форма державного правління як парадигмальна основа розвитку інституційної структури політики : монографія. Д.: Пороги, 2011. 427 с.
3. Арєндт Х. Джерела тоталітаризму. 2-е вид. Пер. з англ. Київ : ДУХ І ЛІТЕРА, 2005. 584 с.
4. Бабкіна О.В. Фундаментальний рівень знань про політику. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 22 : Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін.* 2020. Вип. 27. С. 3-10.
5. Винайдення традиції / За ред. Ерика Гобсбаума і Теренса Рейнджера / Пер. з англ. Микола Климчук. Київ : Ніка-Центр, 2005. 448 с.
6. Волянюк, О., Гуменюк, І. 2025. «Криза публічної політики ЄС в умовах трансформації світопорядку: академічний дискурс». *Empirio* 3 (1):3-17. <https://doi.org/10.18523/3041-1718.2026.3.1.3-17>. <https://empirio.ukma.edu.ua/article/view/351154>
7. Габермас Ю. Залучення іншого: Студії з політичної теорії / Пер. з нім. А. Дахнія. Львів : Астролябія, 2006. 416 с.
8. Головатий М.Ф. Людина і політика: підруч. для студ. вищ. навч. закл.; Міжрегіон. акад. упр. персоналом (МАУП). Київ : Персонал, 2012. 351 с.
9. Горбатенко В. П. Принципи політико-правових досліджень. *Правова держава.* 2020. Вип. 31. С. 452-460.
10. Громадянське суспільство України: політика сприяння та залучення, виклики та трансформації: аналітична доповідь. Яблонський В., Бекешкіна І., Гелетій М. та ін. за заг. ред. О. Корнієвського, Ю. Тищенко, В. Яблонського. Київ : НІСД, 2019. 112 с.
11. Дем'яненко Б. Л. Розвиток кратологічних знань в Україні. Корсунь-Шевченківський : ФОП Гавришенко В. М., 2011. 794 с.
12. Зміни політичних режимів і перспективи зміцнення демократії в Україні : монографія / авт. кол.: Г. І. Зеленько (керівник, наук. ред.), Т. А. Бєвз, С. Г. Брєхаря, М. С. Кармазіна, В. О. Ковалєвський, О. Ю. Кондратенко, Н. В. Кононенко, Т. М. Ляшенко, О. М. Майборода, Ю. Ж. Шайгородський. Київ : ІПіЕнд ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2021. 416 с.
13. Кондратенко О. Ю. Україна у світових рейтингах демократії : монографія. Київ : ІПіЕнд ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2023. 176 с.
14. Козеллек Р. Минуле майбутнє: Про семантику історичного часу / Пер. Володимира Шведа; за ред. Сергія Стельмаха. Київ : ДУХ І ЛІТЕРА, 2005. 380 с.
15. Корнієнко В. (2025). Методологічні виклики штучного інтелекту в політичній науці: епістемологічний аналіз. *Політичні дослідження / Political Studies.* 2025. Вип. (2 (10)). вилучено із <http://pd.ipiend.gov.ua/article/view/345499>
16. Кухта Б. Політологія. Історія і теорія політичної науки : Курс лекцій / Б. Кухта, О. Красівський, А. Ліпенцев. Львів : Кальварія, 2004. 271 с.
17. Мацієвський Ю. В. У пастці гібридності: зигзаги трансформацій політичного режиму в Україні (1991–2014) : монографія. Чернівці : Книги – ХХІ, 2016. 552 с.
18. Національна та історична пам'ять: словник ключових термінів / кер. авт. кол. А. М. Киридон. Київ : ДП «НВЦ

«Пріоритети», 2013. 436 с.

19. Новітня політична лексика (неологізми, okazіоналізми та інші новотвори): енциклопедичний словник-довідник / [І. Я. Вдовичин, Л. Я. Угрин, Г. В. Шипунов та ін.]; за заг. ред. Н. М. Хоми. Львів : «Новий Світ – 2000», 2015. 492 с.
  20. Політична думка ХХ – початку ХХІ століть: методологічний і доктринальний підходи : підручник : у 2-х т. / за заг. ред. Н. М. Хоми ; [Т. В. Андрущенко, О. В. Бабкіна, В. П. Горбатенко та ін.]. Львів : «Новий Світ-2000», 2016. Т. 1. 516 с.
  21. Політична наука в Україні. 1991-2016: у 2 т. Т.1. Політична наука: західні тренди розвитку й українська специфіка / НАН України, Ін-т політ. і етнонац. досліджень ім. І.Ф. Кураса. Київ : Паралам. вид-во, 2016. 656 с.
  22. Політична наука в Україні. 1991–2016 : у 2 т. Т. 2. Теоретико-методологічні засади і концептуальні підсумки вітчизняних досліджень / НАН України, Ін-т політ. і етнонац. Досліджень ім. І. Ф. Кураса ; редкол.: чл.-кор. НАН України О. Рафальський (голова), д-р політ. наук М. Кармазіна, д-р іст. наук О. Майборода ; відп. ред. і упоряд. О. Майборода. Київ : Парлам. вид-во, 2016. 704 с.
  23. Політична трансформація України: інституційний і ціннісний виміри : монографія / автор. колектив: О. В. Бабкіна, О. Я. Воляннюк, В. О. Корнієнко, О. В. Новакова, М. А. Остапенко. Київ : вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2022. 196 с.
  24. Правова політологія: проблеми концептуалізації та інституціоналізації : монографія/ За ред. І.О. Кресіної. Київ : Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України, 2019. 288 с.
  25. Політологія: енциклопедичний словник / [В.М. Денисенко, Л.Я. Угрин, Н.М. Хома та ін.]; за ред. д-ра філос. наук, проф. В.П. Мельника. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2014. 404 с.
  26. Романюк А.С. Еволюція політичних інститутів. Коли і за яких обставин сформувалися політичні інститути? : навч. посібник. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2020. 184 с.
  27. Філософія та політологія у структурі соціогуманітарного знання (теоретичні та методологічні аспекти) : монографія / Л. В. Губерський, А. Є. Конверський, В. А. Бугров, Г. Є. Аляєв, Т. М. Білоус; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ : Київ. ун-т, 2011. 543 с.
  28. Фукуяма Ф. Політичний порядок і політичний занепад. Від промислової революції до глобалізації демократії. К.: Наш формат. 2019. 562с.
  29. Endut R (2025) Observing the political system: designing a non-normative index based on Niklas Luhmann's social systems theory. *Front. Polit. Sci.* 7:1668208. doi: 10.3389/fpos.2025.1668208
  30. Fisun O. «Neopatrimonialism in Post-Soviet Eurasia» in *Stubborn Structures: Reconceptualizing Post-Communist Regimes*. Bálint Magyar (ed.). Budapest: CEU Press, 2019: 75-96.
  31. *Methods in political science – Innovation & Developments*. *Frontiers in Political Science*. 2025. <https://www.frontiersin.org/research-topics/62037/methods-in-political-science---innovation-developments/magazine>
  32. Molnar, A., Harkin, D., & Hengartner, U. (2025). Introduction to the special issue: The craft of interdisciplinary research and methods in public interest cybersecurity, privacy, and digital rights governance. *Internet Policy Review*, 14(4). <https://doi.org/10.14763/2025.4.2050>
  33. Rozumny M. Determinants Of Democratic Model Choice In Newly Independent States. *Науковий часопис УДУ імені Михайла Драгоманова. Серія 22. Політичні науки та методики викладання соціально-політичних дисциплін*, 2024. Вип.
-

-
- 22(36). С. 5–17. <https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series22.2024.36.01>
34. Vladova G., Sascha Friesike, J. H., Why, with whom, and how to conduct interdisciplinary research? A review from a researcher's perspective, *Science and Public Policy*, Volume 52, Issue 2, April 2025, Pages 165–180. <https://doi.org/10.1093/scipol/scae070>
35. Walder M (2024) On the same space? Measuring the ideology of voters and political elites. *Front. Polit. Sci.* 6:1425406. doi: 10.3389/fpos.2024.1425406
-

Обговорено та затверджено на засіданні кафедри політичних наук протокол № 2 від 18.09.2025 р.